

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Hjältar i skolan

En bild av olika lärandeteorier

Albin Svensson

LAU395

Handledare: Beatrice Persson

Examinator: Henric Benesch

Rapportnummer: HT11-6030-06

Abstrakt:

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Hjältar i skolan. En bild av olika lärande teorier

Författare: Albin Svensson

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Högskolan för design och konsthantverk

Hanledare text: Beatrice Persson

Handledare gestaltning: Nike Nilsson Falkholt

Examinator: Henric Benesch

Examinator gestaltning: Anna Carlsson

Rapportnummer: HT11-6030-06

Nyckelord: Behaviorism, Kognitivism, Sociokulturell, Hermeneutisk, Semiotik

Sammanfattning:

Detta arbete är en analys av min syn på behaviorismen, kognitivismen och de sociokulturella lärandeteorierna. Analysen görs utifrån en semiotisk bildanalys av tre bildserier. Dessa serier är gjorda utifrån mina förkunskaper och föreställningar av de olika lärandeteorierna. Med bilden som karta för mina uppfattningar om lärandeteorierna hoppas jag kunna få ett överskådligt material att arbeta kring. Syftet med arbetet är att genom bilden utmana mina egna tankar kring teorierna och på så sätt stärka grunden för mitt pedagogiska arbete i skolan.

Innehåll

Abstrakt:.....	2
Inledning:.....	4
Bakgrund	4
Syfte/Frågeställning	5
Teori	6
Metod.....	7
Forskningsöversikt	8
Genomförande	13
Kritiskt granskande	16
Avslutande och sammanfattande diskussion	20
Käll- och litteraturlista	21
Bildförteckning.....	21

Inledning:

Bakgrund

Under hela min utbildning har jag omgetts av olika lärande teorier. Vi har analyserat dem, diskuterat dem, skrivit om dem och läst om dem i över 4 år. Men ändå finner jag det svårt att ta till mig dem. Är det möjligt att förklara något så komplext som mötet med eleverna i skolan i en teori?

En morgon när jag satt och läste tidningen fastnade jag för en jämförelse som gjordes i en insändare om situationen i svenska skolan. Att jämföra mig med en fotbollsspelare och mina elever med bollar är något jag sällan gör, men det gör problematiken tydlig.

I *Västbo Andan* vecka 44 jämför insändaren sin lärarroll men en fotbollsspelare som spelar med 20-24 bollar i stället för med en. Fotbollarna har många olika färger, några ovala, några platta, några är kantiga och andra bubbliga, några rullar sin egen väg, (då får man springa i kapp och samla ihop dem) några är lätta, andra tunga, och vissa behövs fyllas med luft hela tiden. Samtidigt som alla bollar är i rullning ska spelaren planera, beskriva och utvärdera alla bollarnas resa mot mål.¹

Matchen är mycket längre än 2x45 min, men ändå tycker jag inte att den är lång nog. Matchen är så spännande att det hela tiden står kunnig och inte riktigt så kunnig publik bredvid plan och vill berätta hur spelet ska gå till. Allt det jag gör på plan ska bygga på vad några av dessa åskådare sa när spelet först började ta form. Dessa åskådare menar att mina bollar i grund och botten fungerar på samma sätt, och med hjälp av deras strategier ska jag få alla mina bollar över mållinjen. Men när jag ser ut över planen funderar jag; hur kan någon påstå att alla dessa olika bollar fungerar på samma sätt?

Med en skola full av individuella elever, unika lektioner och speciella tillfällen, så har jag teoretiskt brottats med behaviorismen, kognitivismen och sociokulturella synsätten under hela min utbildning utan någon större framgång. Det är dags att ge den skapande verksamheten en chans att lära mig det den teoretiska verksamheten inte klarade av.

---

¹ "Lärarens match varar hela veckan" [www], *Västbo Andan*, Publicerad 2011-11-08. Hämtad 2011-12-22 på <http://vastboandan.lokaltidningen.se/lararens-match-varar-hela-veckan-/20111108/insandare/111109630>

Syfte/Frågeställning

Arbetet syftar till att undersöka min bild av behaviorismen, kognitivismen och de sociokulturella synsätten med hjälp av litteraturstudier och estetiska processer.

Med hjälp av visuella uttryckssätt vill jag synliggöra min bild av de olika teorierna. Jag strävar inte efter att ge en exakt avbild av teorierna. Snarare efter att förtydliga min egen föreställning av dem för att sedan jobba med litteraturstudier och därigenom kunna utmana mina tankar kring teorierna.

Frågeställningar

- Hur ser jag på de olika lärande teorierna?
- Vilken lärandeteori kommer jag stödja som färdigutbildad lärare?

Teori

Idag har vi bilder överallt omkring oss. Vi möter dem var dag, de finns i morgontidningen, vid frukostbordet, på webben, i busskuren, på TV, till och med på mjölkpaketet. Mängder av dessa visuella uttryck projiceras, och de har många olika syften: sociala, politiska och kulturella.

Yvonne Eriksson och Anette Göthlund ser dessa visuella uttryck som ett språk. Bilderna blir för dem ett kommunikationsmedel. De menar även att det finns ett språk om bilden. "Människan behöver också ett språk för att kunna tala om bilden, för att förstå och begreppsliggöra vad det är hon gör när hon skapar och tolkar bilden."² När vi talar om bild och språk är inte tanken att ge det skrivna ordet större innebörd än det visuella, utan snarare att föra oss djupare in i det visualiserade. Visuell kommunikation är komplex, en bild kan tolkas på många olika sätt. Anne D'Alleva skriver att idén att "läsa" bilder härstammar från teorin om semiotik.³ Semiotiken lämpar sig väl som teoretisk grund i mitt arbete eftersom "...gemensamt för alla semiotiska teorier är att man ser artefakten eller andra uttryck som ett slags meddelande till åhöraren, läsaren eller betraktaren"⁴. På samma sätt vill jag med mina bilder uttrycka en föreställning om de olika lärandeteorierna. Utifrån den semiotiska teorin utgår jag alltså från att bilderna går att "läsa".

Bilder är enligt det semiotiska perspektivet symboler som tolkas. "Simply put, a sign is something that represent somthing else."⁵ Med detta menar man att ordet bil är en symbol för objektet. En bild av en bil är också symbol, även leksaksbil är enligt detta perspektiv en symbol för bilen. Det blir därför viktigt att man kan förstå sig på symbolerna för att kunna tolka bilderna. "En förutsättning för all kommunikation är därför att man har en gemensam kod och ett gemensamt tanke system"⁶ Om man till exempel aldrig hört talas om en bil, gör man troligtvis en helt annan tolkning av leksaksbilen än vad en människa som levt med bilar runt omkring sig hela sitt liv gör. Därmed blir beskrivningen av behaviorismen, kognitivismen och det sociokulturella synsättet en viktig del i detta arbete eftersom den utgör grunden för hur bilderna kommer förstås och tolkas.

---

²Yvonne Eriksson & Anette Göthlund. *Möten med bilder, analys och tolkning av visuella uttryck*. Studentlitteratur. Lund. 2004.s,18.

³ Anne D'Alleva. *Methods & Theories of Art History*, Laurence king publishing, London, 2005, s.17-44.

⁴ Yvonne Eriksson & Anette Göthlund, 2004, s.17-42.

⁵ Anne D'Alleva 2005, s.28.

⁶ Yvonne Eriksson & Anette Göthlunds 2004 ,s.20.

Metod

Jag kommer i mitt arbete även att använda mig av den semiotiska teorin som metod, därför är det viktigt att särskilja teori och metod. Anne D'Alleva beskriver skillnaden på följande sätt. "Theory is what helps us frame our inquiries and set an agenda for work on particular topics, objects or archives. Methodology, strictly speaking, is the set of procedures or ways of working that characterize an academic discipline"⁷

Den semiotiska metoden bygger på att man tolkar bilden utifrån att det den avbildar är tecken för någonting. "Man identifierar alla bildens betydelsebärande delar, analyserar dem var för sig och i relation till varandra och tolkar slutligen deras innebörd i relation till bildens kontext."⁸ Genom att använda mig av den här metoden att analysera bilder kan jag bryta ned bilden i mindre delar och på så sätt granska bildens uttryck på ett överskådligt sätt. Genom detta hoppas jag kunna gräva mig djupare in i mina idéer om lärandeteorierna, och på så sätt finna gemensamma nämnare för min egen tolkning av bilderna.

Men kan man verkligen läsa bilder som semiotiska teorin föreslår? Sker formuleringarna i text och ord på bildens bekostnad? Eller sker det en dialog mellan text och bild? Detta är ett väl debatterat ämne som enligt Anne D'Alleva har diskuterats sedan grekernas filosofer argumenterade över parallellerna mellan poesi och målningar.⁹ Denna fråga är inte helt enkel att ge ett enkelt svar på, eftersom det är svårt att jämföra de olika kommunikationssätten. Yvonne Eriksson & Anette Göthlund uttrycker detta enligt mig på ett bra sätt genom att säga "Istället för att jämföra bildspråk och talspråk/skrivspråk, är det mer korrekt att bilder och språk är två olika symbolsystem. De utesluter inte varandra utan kompletterar varandra."¹⁰

För att kunna granska en bild menar Yvonne Eriksson & Anette Göthlund att man behöver verktyg och redskap för att lära sig se, tolka och granska bilderna.¹¹ I arbetet med bilderna kommer jag att utgå från frågeställningar som Anne D'Alleva utgår ifrån i sina semiotiska granskningar och använda dessa som redskap för att fördjupa mig i mina egna bilder. Nedan följer ett antal frågor utifrån A.D'Alleva's arbetsätt som jag kommer använda mig av under arbetets gång.

---

⁷ Anne D'Alleva 2005, s.13.

⁸ Yvonne Eriksson & Anette Göthlund 2004, s.38.

⁹ Anne D'Alleva 2005, s.17-44.

¹⁰ Yvonne Eriksson & Anette Göthlund 2004, s.17.

¹¹ Yvonne Eriksson & Anette Göthlund 2004, s.22-25.

- “What are the denotative aspects and connotation of this image?”¹²

Genom att ställa mig denna fråga vill jag förtydliga att bilden både kan vara tecken för precis vad vi ser, men även att det kan finnas en underliggande betydelse i det som avbildas.

- “What are the codes that are brought to bear on the interpretation of these images?”¹³

Vi tolkar bilder genom vår förförståelse om dessa. Hur påverkar dessa förkunskaper tolkningen av bilden? Tolkar jag bilderna på samma sätt som min omgivning? Vad behöver vi för koder för att kunna göra samma tolkningar?

- “What kinds of intertextuality are at work in these images?”¹⁴

Intertextualiteten mellan olika bilder innebär att ingen bild står helt själv, utan tolkas i relation till mängder av andra bilder hos åskådarna. Det här blir en relevant fråga genom att jag gör flera olika bilder.

- “Who is being addressed by this image, and how?”¹⁵

Denna fråga syftar till att utmana min egen syn på bilderna genom att tvingas se på bilderna utifrån någon annans perspektiv.

Som tidigare nämnts är målet med arbetet att granska mina egna föreställningar och fördommar kring lärandeteorier. Detta innebär att jag kommer använda mig av ett hermeneutiskt förhållningsätt eftersom jag inte kan hävda att mina tolkningar och idéer är den absoluta sanningen. Utefter hermeneutiken ser jag till samband och tolkningar mellan helhet och delar. Tolkningarna bygger på varandra och på så sätt förändras alltid förståelsen. Ett hermeneutiskt förhållningsätt bidrar på så sätt till att jag ser mina bilder utifrån en annan grund allt eftersom jag har arbetat med och lärt mig mer om lärandeteorier.

---

¹² Anne D’Alleva 2005, s.40.

¹³ Anne D’Alleva 2005, s.41.

¹⁴ Anne D’Alleva 2005, s.41.

¹⁵ Anne D’Alleva 2005, s.41.

Forskningsöversikt

Behaviorismen

Behaviorismen kännetecknas av sin empiriska kunskapssyn. Detta innebär att lärande anses som grundat i de fysiska erfarenheter en individ gör. Roger Säljö skriver att kunskap sett utifrån behavioristiska teorin som något som existerar utanför individen och är objektivt given till individen. "Företeelser som har att göra med tänkande, reflektion och mentala förlopp antas antingen inte existera, eller också menar behavioristen att de är ingenting som vetenskapen kan säga något om."¹⁶ Under början av 1900-talet koncentrerade man sig istället på att studera och observera enbart mätbara beteenden (yttre beteenden). Man intresserade sig särskilt för förhållandet mellan respons och stimuli. Inlärningsteoretiker inom behaviorismen menar att inlärningsprocessen sker genom att beteenden kopplas till olika stimuli. Ivan Pavlov som var rysk fysiolog under 1900-talets början, utvecklade det som senare kom att kallas *klassisk betingning*.

Han studerade förhållandet mellan stimuli och respons på bland annat hundar och deras salivavsöndring. När hundarna ser mat vattnas det i munnen på dem - det är en obetingad reaktion (saliv) på en obetingad stimuli (mat). Pavlov fann dock att hundarnas salivavsöndring ökade redan då de hörde skötarens steg och menade att hundarna hade lärt sig att koppla ihop ljudet med födan. Pavlov lät sedan en klocka ringa strax innan hundarna skulle få mat, och inom kort lärde sig hundarna att klockan var en signal för att de snart skulle få mat. Ljudet hade blivit en betingad stimuli till en betingad reaktion (P.Hwang, B.Nilsson.s,39-40)

Men det är svårt att styrka att alla människans olika beteenden kan förklaras med hjälp av det här synsättet. Man börjar till exempel inte alltid att spela fotboll så fort man ser en boll så som hundarna reagerade när de hörde ljudet av klockan.

Som vidareutveckling av Pavlos teori uppkom vad som i dag kallas för instrumentell betingning. I och med tankarna kring instrumentell betingning fann forskarna att om vi väljer att läsa en bok eller spela den där fotbollsmatchen, så beror det på våra tidigare erfarenheter i samband med aktiviteten. "Om vi till exempel har fått någon form av belöning för att vi betett oss på ett visst sätt, har vi lättare för att upprepa det beteendet i framtiden."¹⁷

Lärande blir utifrån dessa teorier en ackumulation av olika betingningar. Olga Dysthe menar att processen för att kunna behärska ett ämnesområde måste delas in i ett antal små steg med

---

¹⁶ Roger Säljö, *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*, Prisma, Stockholm, 2000, s.50.

¹⁷ Philip Hwang, Björn Nilsson, *Utvecklingspsykologi*, Natur & kultur, Stockholm, 2011, s.43.

förstärkning efter varje avklarat steg. Genom att ta små steg framåt kan förstärkningar av beteendet ske allt oftare och negativa konsekvenser av misslyckanden bli minimala.¹⁸

När man läser hur forskarna skriver om behaviorismen, så är det inte svårt att se varifrån upplägget av alla våra gamla matteböcker grundar sina teorier i. Följden av dessa teorier uttrycker sig slående tydligt just i matematisk litteratur. I dessa böcker är nämligen lärandet indelat i små kunskapsbitar som skall ackumuleras. Inläringen organiseras hierarkiskt, varje kapitel bygger på den tidigare ackumulerade kunskapen. Överföringen av kunskap ses även här som begränsad och därför måste varje mål undervisas explicit. Tester görs ofta för att försäkra att varje steg och kriterier i kapitlet har förståtts och uppnåtts.

Kognitivism

Jean Piagets påverkan på de västerländska skolsystemens uppbyggnad och synsätt på hur lärande metoder skall anpassas till barnet går, enligt Tomas Kroksmark, inte att överskatta.¹⁹ Detta till trots att han under det senaste århundradet utsatts för massiv kritik från svenska pedagoger. Denne hårt kritiserade biolog menade att lärande är en aktiv konstruktionsprocess.

Piaget forskade till skillnad från Pavlov på hur människans tankeprocesser är uppbyggda och hur de utvecklas. Ur dessa tankar föddes det kognitiva perspektivet. "Människan ses som en tänkande, rationell och medveten varelse som konstruerar sin bild av omvärlden utifrån sina erfarenheter. Hon söker aktivt kunskap för att bygga upp en meningsfull bild av den yttre verkligheten".²⁰

Han betonade ständigt hur viktigt det är att elever är aktiva och får göra sina egna intellektuella erfarenheter. När barnet är aktivt och engagerat i sin omgivning och undersöker och formar denna omgivning, det är då barnet utvecklas.²¹

R.Säljö beskriver Piagets undervisningsfilosofi som en induktiv syn på inläring. Barnet ska göra egna erfarenheter utan en vuxens ingripanden. De gör först erfarenheter och sedan lär de sig utav dessa. Kunskaper anses alltså inte finnas i händelserna utan i beskrivningarna och analyserna utifrån händelserna.

Kognitivismen bidrog även med ett ökat intresse för hur eleverna förstår sig på grundläggande principer och fokuserar på problemlösningar. Därför ägnades det mycket tid åt

---

¹⁸ Olga Dysthe, *Dialog, samspel och lärande*, Studentlitteratur, Lund, 2003, s.35.

¹⁹ Tomas Kroksmark, *Den tidlösa pedagogiken*, Studentlitteratur, Lund, 2011, s.415-420.

²⁰ P.Hwang,B.Nilsson, 2011, s.61.

²¹ R.Säljö, 2000, s.61.

begreppsutveckling, inlärningsstrategier och problemlösningsmetoder under den här perioden. I och med detta fick "metakognition", alltså "förmågan att reflektera över sitt eget tänkande, sin förståelse och sitt lärande och bli medveten om hur man lär sig bäst"²², en stor roll i skolornas undervisning. O.Dysthe menar att loggböcker och självutvärderingar m.m. som vi ser skolan i dag är effekterna av de teorierna.²³

Piaget var mycket intresserad av vilka tankeprocesser som låg bakom barns tänkande och begreppsbyggnad. Det mönster han fann var att barn i samma ålder svarade på ungefär samma sätt.²⁴ Det var utifrån denna upptäckt Piaget grundade sina tankar kring olika utvecklingsstadier. Dessa 4 olika åldersindelade stadier har haft stor inverkan på den praktiska pedagogiken. Nedan görs en kort beskrivning av de olika stadierna.

Piagets stadier

Ålder	Stadium	Kännetecken
0-2	Sensori-motoriskt	Tänkandet är begränsat till handlingsscheman. Spädbarnet världsuppfattning anses vara begränsad till saker det kan se höra och höra.
2-6	Preoperationellt	Representationer, men inget logiskt tänkande. Barnet ser världen enbart utifrån sitt eget perspektiv. Börjar kunna använda sig av och tolka symboler.
6-12	Konkret operationellt	Systematiskt och logiskt tänkande. Barnet börjar tänka logiskt och konkret men bara utifrån dess egen omvärld.
12-	Formellt operationellt	Abstrakt, logiskt tänkande. Barnet börjar tänka kring sitt eget tänkande, börjar inse att det oftast finns mer än ett svar på frågan.

(P.Hwang,B.Nilsson,2011, s.63.)

Piaget har som sagt fått mycket kritik för sina teorier. Det sades att teorin var främmande för människors känsloliv. Dels fanns det röster som menade att teorierna var ovetenskapliga, dels har det även riktats mycket kritik åt de olika utvecklingsgrupper Piaget tagit fram. Till slut övertygades även Piaget att dessa stadier inte var vetenskapligt hållbara. Trots detta ser O.Dysthe

---

²² O.Dysthe, 2003, s.37

²³ O.Dysthe, 2003, s.37

²⁴ P.Hwang,B.Nilsson, 2011, s,63

att de har haft stor inverkan på vad man förväntat sig av barn i olika åldrar eftersom läroplaner har hämtat influenser från Piagets tankar.²⁵

Sociokulturell

Sociokulturellt perspektiv bygger enligt O.Dysthe på att kunskap konstrueras genom samarbete i kontexten. Enligt denna inlärningsteori är interaktion och samarbete helt avgörande för elevers möjligheter att lära.²⁶

T.Kroksmark berättar om hur den ryske psykologen Lev Semenovi Vygotskij har påverkat den svenska pedagogiken först under de senaste åren, trots att han släppte sina böcker redan 1926. Men eftersom hans verk förbjöds under de stalinistiska makthavarna så glömdes hans arbeten bort. Under 1990-talet blossade dock intresset för hans idéer om *de levda erfarenheternas betydelse* upp igen.²⁷

Vygotskij var noga med att betona att barn ingår i ett socialt och kulturellt sammanhang till skillnad från Piaget som menade att barns utveckling är universell. Alltså att det går igenom samma stadier över hela världen.²⁸

Ingrid Samuelsson menar att teorin bygger på att barn redan från första dagen i sitt liv deltar i en kommunikation med sin omgivning, vilket innebär att de påverkar och påverkas av sin omgivning. Detta medför att barn ständigt lär sig av den omgivning de möter och kommunicerar med. På så sätt ändras barnets uppfattning om sin omvärld och barnet blir del av en process som alltid byter fokus.²⁹

Ett begrepp som vuxit sig stort inom det sociokulturella perspektivet är mediering, vars innebörd enkelt skulle kunna beskrivas som idén om att alla personer och redskap i din omgivning kan hjälpa till att nå mål som tidigare kändes omöjliga.

Det medierande redskapet kan vara cykeln som tar mig till skolan 20 min snabbare än vad jag kan gå. Eller telefonen som gör det möjligt för mig att kommunicera med människor oavsett var de befinner sig på jorden. Men det kan också vara den där vännen som alltid tycks komma ihåg namnen på de där skådespelarna du aldrig lyckas lägga på minnet.

“Redskapen och verksamheterna innehåller tidigare generationers erfarenheter och insikter”³⁰. O.Dysthe menar att genom att använda dessa redskap utnyttjar vi deras erfarenheter. I alla dessa situationer menar den sociokulturella teorin att det sker en kommunikation mellan verktyget och individen. “Det är genom kommunikation som sociokulturella resurser skapas, men det är också

---

²⁵ O.Dysthe, 2003, s.38.

²⁶ O.Dysthe, 2003,s.41.

²⁷ T.Kroksmark, 2011, s.446.

²⁸ P.Hwang,B.Nilsson, 2011, s.66.

²⁹ Ingrid Pramling Samuelsson, *Lärandets grogrund*, Studentlitteratur, Lund, 2006, s.44.

³⁰ O.Dysthe, 2003, s.45.

genom kommunikation som de förs vidare. Detta är en grundtanke i ett sociokulturellt perspektiv.”³¹

Proximal utveckling är en del i den sociokulturella teorins syn på utveckling. Med proximal utveckling menar man att man alltid ska ligga ett steg före elevens nuvarande utvecklingsnivå. Men på samma gång ska man inte vara så långt bort från elevens nuvarande kunskapsnivå att hon/han inte förstår vad man pratar om. Kort sagt ska man alltid låta eleven tänja sina gränser och pröva sina förmågor. Vygotskij ser föräldern eller läraren som en byggnadsställning för elevens kunskap. Den vuxne skall alltid vara med och hjälpa eleven med att bygga upp nya mål som utmanar eleven där hon/han befinner sig. Enligt den sociokulturella teorin kan eleven med föräldrarnas eller lärarens hjälp nå längre än vad denne gjort på egen hand i sitt sökande av kunskap. Läraren fungerar i detta synsätt som en handledare som väcker intresse och ställer frågor.

Genomförande

Mitt arbete började med att jag ville undersöka mina föreställningar om olika lärande teorier med hjälp av skapande arbete. Hur detta skulle åskådliggöras hade jag från början ingen uppfattning om. Arbetet skulle behöva en mängd tydliga illustrationer för att göra betraktaren medveten om att det är olika lärande situationer det handlar om. Samtidigt vill jag inte styra betraktarens intryck allt för mycket.

Övervägandet mellan olika uttryck skedde under en kort men intensiv tid. I en mängd olika alternativ låg det svåra i att välja ut vilket av dem som skulle uppfylla sitt syfte bäst. De strategier jag valde mellan var:

- Jobba med lärandeteorier i form av kortspel där elever inom de olika lärande teorierna skulle ha olika egenskaper.
- Jobba med kuberna som form och försöka visa på människors olika sidor.
- Jobba med serieformat för att enkelt kunna visa ett händelseförlopp.

Valet blev slutligen att göra en illustration med hjälp av en sammanställd serie, eftersom den bäst förtydligar mina idéer. Detta arbete underlättas av serieformens styrka att förmedla information och att producera en estetisk respons i betraktarens ögon. Det finns även en stor frihet i den här estetiska formen, vilket gör det möjligt uttrycka mina egna tankar.

Efter att formen för arbetet kändes rätt var det tid att sätta pennan till verket. För att försöka komma med så många nya idéer som möjligt sattes en tidsgräns på 10- 15 min för varje skiss. Detta sätt att få fram idéer till skisser har jag hämtat från Autumn Trukel som i ImagineFX

---

³¹ R.Säljö, 2000, s.22.

skriver en artikel om fördelarna med uppvärmning och snabba skisser.³² När jag gjort fyra skisser till varje teori valde jag ut en från var och en av teorierna som jag ansåg tillräckligt bra för att fortsätta med. Detta val gjordes dels utifrån idén bakom bilden, dels hur tydlig idén var, dels hur estetiskt tilltalande den var.

Behaviorismens serie

Första serien (se bild:1.s,22) representerar min tolkning av den behavioristiska kunskapssynen. Målet med serien är att förmedla känslan av en elev som en tom tavla som skall fyllas med kunskap.

Ett lärande skall vara frikopplat från sitt sammanhang. Eleven har inga förkunskaper i ämnet men det anses inte viktigt, utan lärande kan mycket väl ske frikopplat från ett större sammanhang. Eleven i bilden säger "Bara koncentrera mig på att komma ihåg de delar som är viktiga." En studieteknik man ofta ser ute på skolorna när eleverna pluggar inför stora prov.

I den mittersta bilden i den första serien (se bild:1.s,22) ser vi att eleven förvandlas till sin superhjälte. Valet att använda hjälten som symbol för eleven kommer egentligen inte från någon av de olika teorierna, utan det är snarare ett sätt att genom skapande processen hålla fast vid min bild av eleven. En bild som härstammar från en verksam högstadielärare i Göteborgs stad, som efter att par elever hjälpt henne röja upp i klassrummet sa "Visst är det härligt att få utbilda morgondagens hjältar."

Elevens superkraft är en superrustning som ska hjälpa henne att skaffa den kunskap hon behöver. Jag har valt att ge henne en rustning av den anledningen att kunskap ses som något som är utanför individen. Beteenden ses dessutom utifrån detta kunskapssynsätt som kedjor av invecklade betingningsprocesser som kan avgränsas och delas in i mindre delar. Rustningen består på liknande sätt av avancerade delar som enskilt kanske inte är så användbara men som tillsammans bildar en användbar helhet.

I den tredje och sista bilden i serien ser vi att eleven skannar av information i boken och läger fokus på det viktigaste. Vi ser även en mängd av information om vad eleven ser och vad hon har för uppdrag. Idén härstammar från Terminator-filmerna, där en robot drar empiriskt grundade slutsatser om världen omkring sig. Allt eftersom hans kunskap om omgivningen ackumuleras blir han mer och mer mänsklig. Detta får mig återigen att tänka på lärande indelat i små delar, men väcker även tankar om kunskap som är objektivt given till individen och är baserad på empirisk kunskap syn.

---

³² Autumn Rain Trukel, "Photoshop. Be creative in your warm-ups", *Imagine FX fantasy & sci-fi digital art*. Issue 76, 2011-12-01. s,82-84

Kognitivismens serie

Serien försöker att illustrera kunskap som en del av individen (se bild:2.s,23) Jag har utgått från vad Olga Dyhser säger om en aktiv konstruktionsprocess, där eleven tar emot information och tolkar den utifrån tidigare kunskap.

I första bilden i serien ser vi eleven gå sist ifrån lektionen med en läxa från läraren. Jag tänker mig att läraren i det här fallet är bestämd och hård, detta för att pressa eleven att se den hjälte han ser inom eleven. I klassrummet och hos läraren finns en känsla av struktur och auktoritet som är menad att avspegla Piagets uppdelning av lärande i olika stadier. Inte nödvändigtvis för att läraren/klassrummet är sådant, utan för att jag tänker mig att eleven ses utifrån ett perspektiv där eleverna är indelade i olika nivåer inom ett hierarkiskt system.

Elevens skugga är inte bara ämnad att vara en bild av lärarens syn på eleven utan även en bild av att eleven är mycket mer än vad man kan se vid en första anblick. Enligt P.Hwang är synen på kunskap är inte längre något som överförs direkt från individ till individ, utan det kognitiva perspektivet handlar om hur vi tar emot, lagrar, bearbetar och använder oss av information.³³

Med det synsättet avbildas inte elevens skugga som han är. Utan genom det han har upplevt och varit med om har perspektivet på omvärlden bearbetats och ändrats. På så sätt har även bilden av eleven ändrats, även om detta inte uttrycker sig i yttre handlingar.

I andra bilden i serien (se bild:2.s,23) ser vi eleven sitta ner med sin läxa. Runt honom är vad som känns som ett berg med böcker, men när han börjar läsa får texten ett eget liv, och hans omgivning börjar svara mot hans fantasi. Det är när han aktivt söker kunskap som kunskapen väcks till liv. Hans inre processer och hans förståelse för omvärlden hjälper honom att ta till sig ny kunskap. Här lär sig inte eleven något när den strikta läraren försöker fylla honom med kunskap, utan han lär sig själv genom sökandet av kunskap.

Även här är det viktigt att påpeka att människan ses som en tänkande medveten varelse som konstruerar sin bild av världen utifrån sina erfarenheter.³⁴ Draken som kommer ut ur boken är både en del av den information eleven får av boken, men samtidigt en del av elevens egen verklighetsuppfattning. När dessa två krockar tvingas eleven omvärdera sin uppfattning eller klassa informationen som falsk/otillräcklig.

---

³³ P.Hwang,B.Nilsson, 2011, s.38

³⁴ P.Hwang,B.Nilsson, 2011, s.61.

Sociokulturella serien

Serien utvecklades till att enbart bli en bild på när de två olika eleverna läser tillsammans (se bild:3.s,24). Detta beror på ett flertal olika faktorer. Den främsta av dem är att övriga bilder blev överflödiga. Denna bild i kombination med de andra serierna stod sig bättre ensam eftersom eleverna redan blivit presenterade för åskådarna, på så sätt har åskådaren redan skaffat sig en relation till eleverna och till situationen de befinner sig i. Syftet med denna bild är att ge oss en uppfattning om att världen byggs upp eller konstrueras i medvetandet utifrån var och när individen lever. I bilden gör färgsättningen det tydligt vilken elev som hör hemma i miljön. Tanken att individen påverkar och påverkas av omgivningen är stark inom den Sociokulturella lärandeteorin.

En annan aspekt i bilden är de sociala konstruktioner som uttrycks i och med könsrollerna. Man och kvinna är biologiskt sett av olika kön medan manligt och kvinnligt är socialt skapade. Ett tydligt exempel här är att ena barnets långa hår får oss att anta att individen är kvinna.

I denna bild kan vi även intressera oss för hur individer och grupper tillägnar sig och utnyttjar fysiska och kognitiva resurser. Det föregår ett utbyte mellan eleverna. Sociokulturella lärandeteorin skulle anse detta utbyte vara kritiskt för lärandet i den här situationen.

Kritiskt granskande

Genom en kritisk granskning av bilderna hoppas jag kunna identifiera gemensamma synsätt. Jag kommer även att leta efter betydelsefulla kopplingar till teorierna och verifiera olika brister i de olika synsätten. Genom en grundlig analys utifrån mina tidigare bilder hoppas jag kunna reducera all data till en slutlig bild, som på det sättet kommer att återge min egen bild av lärande.

Syn på lärande

Synen på lärande och kunskap varierar mellan lärandeteorier. Behaviorismens syn på lärande är som tidigare nämnts objektiv och empirisk. I den behavioristiska serien ser vi eleven objektivt skaffa sig kunskap. Den här teorin får inte mycket utrymme i dagens didaktiska forskning, istället fokuseras sociokulturellt förhållningsätt i både litteratur och forskning. Samtidigt kan vi fortfarande se att teorin är aktiv i både samhället och i skolan.

I samhället konstaterar P.Hwang att företag som McDonald's använder sig av betingning för att få oss konsumenter att bli hungriga av blotta åsynen av deras varumärke.³⁵ På samma gång lever former av belöningsystem som betyg kvar i dagens skola. Uttryck som "Om du betar dig så här kommer du verkligen inte få godkänt", hörs ofta från besvikna lärare i klassrummen. Detta är en aspekt av behaviorismens lärandeteori jag inser att jag missat i min gestaltning. Serien har i stället fokuserat på att beskriva hur eleven antar utmaningen hon befinner sig i. Detta sätt att se

---

³⁵P.Hwang,B.Nilsson, 2011, s.41.

på lärande skiljer sig, som tidigare konstaterats, mycket från både det kognitiva och det sociokulturella förhållningssättet.

I det kognitiva synsättet fokuserar vi på ett aktivt lärande. Men om man ser till min kognitiva serie (se bild:2.s,23) sitter eleven vid sin bok och läser, vilket inte illustrerar den rörelse och nyfikenhet ett barn kan ha under sin process att förstå sig på omvärlden. Boken, som illustration för lärande, gör det svårt att uttrycka det aktiva lärandet. Men trots att elevens yttre handlingar kan ses som passiva, pågår det ett aktivt lärande genom att eleven aktivt engagerar sin fantasi och sina tidigare erfarenheter i sitt lärande. På detta sätt har serien både fördelar och nackdelar. Det fysiska lärandet, som är en viktig del i den kognitiva lärandeteorin, kommer inte till uttryck. Men det tvingar mig som åskådare att se djupare i min föreställning om vad som faktiskt är aktivt lärande. När Piaget talar om aktivt lärande syftar han inte enbart till fysiskt aktivt lärande utan även till ett aktivt engagemang i de ämnesrelaterade problem eleven möter i skolan.³⁶

I den sociokulturella serien uttrycks ett samspel mellan eleverna som hänger ihop med det sociokulturella synsätt R.Säljö beskriver där lärande sker genom hur individer och grupper tillägnar sig och utnyttjar fysiska och kognitiva resurser.³⁷ När jag tittar närmare på bilden blir jag tveksam på vad det egentligen är för kommunikation som pågår. Tjejen i bilden vrider sig mot killen, vilket kan tolkas på en mängd olika sätt. Ett sätt att tolka det är att hon ser sig över axeln för att se vad killen gör, nästan som en antydning till att hon tänker kopiera sin kamrat. Vilket inte strider mot det sociokulturella synsättet som menar att man lär genom att utnyttja fysiska resurser. I och med att hon kopierar sin kamrat kan vi även dra paralleller med den behavioristiska teorin om att man avbildar kunskap.

Men i dagens skola presterar tjejer däremot bättre än killar. Utifrån den tolkningsramen kanske tjejen vänder sig om för att hjälpa sin kamrat att förstå. Vilket beroende på hur den kommunikationen ser ut skulle innebära att kamraten istället utnyttjar tjejens kognitiva resurser. Hur vi än väljer att se på det sker det en kommunikation mellan eleverna. Som tidigare nämnts är det utifrån den sociokulturella teorin genom kommunikation som resurser skapas och förs vidare. Samtidigt kan man ifrågasätta om att kopiera sin kamrat är etiskt hållbart eller vilken sorts kommunikation vi vill ha mellan våra elever. Tjejen hade som exempel istället kunnat säga till sin kamrat: "Pucko, $8/4$ är lika med 2, vad du än säger." Vilket kanske inte är det givande samarbete man som lärare hoppas på.

---

³⁶ O.Dysthe, 2003, s.37.

³⁷ R.Säljö, 2000, s.18.

Tillämpning i skolan

När man befinner sig ett klassrum där alla komplexa möten skulle ta veckor att beskriva i ord, så känns snart teorier och fina ord avlägsna. Lars-Åke Kernell är tydlig med att säga att det är omöjligt att återge något så komplext som mötet mellan levande människor. Därav reducerar vi verkligheten till att tala i termer, begrepp och teorier. "Vi ritar en karta som ger oss en översiktlig bild så att vi kan orientera oss."³⁸

På samma sätt använder jag mina bilder för att reducera mina föreställningar om inläringsteorierna. Men vad säger då teorierna och mina bilder om hur skolan praktiskt ska se ut? Kognitivismens fokusering på enskilda individers tänkande skulle resultera i en individualisering i skolan. Eleven gestaltas, i den kognitiva serien, (se bild:2.s,23) ensam vilket gör att vi enbart kan fokusera på individen. Men vad skulle hända om klassrummet var fullt av elever med en massa unika skuggor?

Silwa Claesson menar att ett kognitivt förhållningssätt innebär ett individanpassat arbete. Samtidigt får läraren svårt att hinna med alla sina elever.³⁹ Likaså tror jag det skulle bli en otroligt rörig bild om man har 20-24 olika elever med olika skuggor i en och samma bild.

L.Kernell skriver att utifrån Piagets forskning inom den kognitiva lärandeteorin ser vi mognad som något biologiskt och då bör undervisningen invänta elevens mognad. Något som skiljer sig från det sociokulturella förhållningssättet där vi ser mognad som ett resultat av sociala relationer.⁴⁰ Vilken teori vi följer här har alltså stor inverkan på vad vi upplever för problem och vilken riktning vi väljer att föra undervisningen.

Det behavioristiska synsättet har, som tidigare nämnts, påverkat våra läroböcker. Men O.Dysthe menar att trots den annorlunda retoriken så har det behavioristiska synsättet en stor del i målstyrningsideologin.⁴¹ Läroböcker har en stor del i skolan även i dag även om de på senare tid börjat ifrågasättas, t.o.m inom matematiken som i regel har arbetat utifrån sina läroböcker. Boken har historiskt sett varit en viktig bärare av information och kunskap. En verklighet som fort förändrats med hjälp av dagens teknologi. Boken är även en viktig symbol i serierna jag ritat men även här är den värd att ifrågasättas. I den behavioristiska teorin blir överlämnandet av boken ett kritiskt moment eftersom kunskapen anses vara objektivt given till eleven. I den kognitiva serien blir boken viktig först när eleven håller om den, då den i skuggan avspeglas som en mäktig hammare. För många gånger är det så en bok kan kännas. Till och med i uppsatser som denna väger ord tagna från andras böcker tungt när man skall styrka sina antaganden.

---

³⁸ Lars-Åke Kernell, *Att finna balanser, en bok om undervisningsyrket*, Studentlitteratur, Lund, 2002, s.24.

³⁹ Silwa.Claesson.*Spår av teorier i praktiken*. Studentlitteratur. Lund. 2007,s.124.

⁴⁰ L.Kernell, 2002, s.154.

⁴¹ O.Dysthe, 2003, s.35.

Det är först då eleven tar del av informationen i boken som den blir levande och får betydelse för läsaren. I den sociokulturella serien ser vi två böcker som eleverna läser ur. Boken som för mig fortfarande bär på de behavioristiska teorierna blir i det här fallet en bild av hur gamla tankar och förhållningssätt lever kvar i nya teorier. Samtidigt kan den visa på den sociokulturella teoriens bredd. Enligt det sociokulturella synsättet så deltar man som tidigare nämnts under hela sitt liv i en kommunikation med allt och alla i sin omgivning och det är genom denna kommunikation som man lär sig. Detta påstående finner jag svårt att motbevisa eftersom det omfattar allt man gör och allt som händer kring en från den dag man föds till den dag man dör. Kommunikationen som sker mellan eleverna, i vilken form det nu än är, kan utifrån det sociokulturella förhållningssättet ses som ett medierande redskap för eleverna, för att förstå och möjliggöra ett lärande av texten.

Syn på elever

Utifrån min litteraturundersökning och mitt bildarbete kan jag se att alla teorierna har skilda sätt att se på eleven. I den behavioristiska serien (se bild:1.s,22) avbildas eleven som en robotlikande individ som kopierar och sparar den information som hon blir tilldelad. Vilket styrks i O.Dysthes beskrivning av behavioristiska teorin bygger på att kunskap ses som något som är objektivt given och bygger på empirisk erfarenhet.⁴²

P.Hwang,B.Nilsson menar att detta synsätt delas inte av Piaget som i stället anser att eleven är en tänkande, rationell och medveten individ som bygger upp sin bild av omvärlden utifrån sina erfarenheter. Eleven beskrivs fortsättningsvis av istället för att passivt ta emot kunskap, söka den aktivt för att på så sätt bygga upp en meningsfull bild av den yttre verkligheten.⁴³De sociokulturella lärandeteorier har även de en egen syn på eleven vilket bygger på ett socialt lärande. Detta ser vi i den sociokulturella serien (se. bild:3.s,24) genom att eleverna kommunicerar och drar nytta av varandras kognitiva erfarenheter. Ingrid Samuelsson anser att eleverna på detta sätt formar och formas av sin omvärld.⁴⁴

---

⁴² O.Dysthe, 2003, s.34.

⁴³ P.Hwang,B.Nilsson, 2011, s.61.

⁴⁴ I.Samuelsson, 2006, s.44.

Genom alla dessa synsätt kan jag inte få någon tydlig bild av eleven, utan det känns som teorierna pratar om personer utan identitet. Därför har det varit svårt under arbetet att ge eleverna ett ansikte. Slutligen bestämde jag mig för att låta bli att ge eleverna en identitet av just den anledningen, i stället håller jag mig till min bild av teorierna. Nedan följer en kort sammanställning av de olika synsätten på eleverna.

	Behavioristisk	Sociokulturell	Kognitivism
Elevens lärande	Absorberar passivt kunskap	Konstruerar kunskap genom samarbete mellan individer och föremål	Lär sig genom att aktivt söka kunskap
Elevens tankeverksamhet	Anses vara tomt eller lätt utbytbart	Påverkas av dess omgivning och relationer	Bygger på tidigare erfarenheter

Avslutande och sammanfattande diskussion

I en sammanfattad diskussion kommer jag att förklara den syn på lärandeteorier det här arbetet har givit mig genom både bild och text. Den sista sammanfattande bilden jag har ritat är givetvis något man ytterligare skulle kunna gå in och granska, analysera och jobba vidare med. Men för att arbetet skall hålla sig inom såväl tidsramar som storleksbegränsningar kommer jag enbart beskriva de tankar och idéer som bilden bygger på.

Jag har under mitt arbete insett att de olika teorierna har olika brister och fördelar. Jag har svårt att acceptera att enbart en av teorierna ska kunna hjälpa mig att vägleda alla mina elever och kan därför inte förkasta någon av dem eftersom de i många fall visar sig användbara i skolverksamheten. Likaså finner S.Claesson att hur teorierna kommer till användning är beroende på den situation vi befinner oss i. Trots att situationerna skiljer sig från teorierna till en viss del, så kan man ändå känna igen karaktäristiska drag hos de olika inriktningarna.⁴⁵

Med den ingången började jag arbeta med min slutliga serie. Jag ville utnyttja de tankar arbetet med teorierna gett mig och använder mig därför utav de två elever som tidigare presenterats i arbetet. Samtidigt vill jag ha in mer av min egen syn på eleverna i bilderna. Superhjältar som bild för eleverna och deras sätt att lära blev därför den illustration jag slutligen bestämde mig för att använda. Jag presenterar eleverna för åskådaren utifrån elevernas superkrafter och behandlar dem som hjältar i deras egen historia. För att öppna upp för att det finns fler sorters hjältar som jag inte hunnit ta upp eller lära mig om än, lämnar jag den sista rutan med ett frågetecken; "Vad är din superkraft?" Detta är även ett sätt för mig att uttrycka att alla elever är olika och man kan inte förutsätta att man vet hur eleven lär innan man lärt känna eleven i fråga. Som lärare är det nödvändigt att känna till olika synsätt på lärande för att kunna välja rätt metod till varje individ. Att lära sig är en komplex process med många infallsvinklar.

⁴⁵ S.Claesson, 2007,s.124.

Käll- och litteraturförteckning

Claesson, S. (2007). *Spår av teorier i praktiken*. Studentlitteratur. Lund.

D'Allema, A. (2005). *Methods & theories art history*. Laurence king publishing. London

Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Studentlitteratur. Lund.

Eriksson, Y. Göthlund, A. (2004). *Möten med bilder, Analys och tolkning av visuella uttryck*. Studentlitteratur. Lund.

Kernell, L. (2002). *Att finna balans*. Studentlitteratur. Lund.

Koroksmark, T. (2011). *Den tidlösa pedagogiken*. Studentlitteratur. Lund.

Samuelsson, I. Sheridan, S. (2006). *Lärandets grogrund*. Studentlitteratur. Lund.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*. Prisma. Stockholm.

Hwang, P. Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. Natur & kultur. Stockholm.

“Lärarens match varar hela veckan” [www], *Västbo Andan*, publicerad 2011-11-08. Hämtad 2011-12-22 på <http://vastboandan.lokaltidningen.se/lararens-match-varar-hela-veckan-/20111108/insandare/111109630>

Autumn Rain Trukel, “Photoshop. Be creative in your warm-ups”, *Imagine FX fantasy & sci-fi digital art*. Issue 76, 2011-12-01. s,82-84

Bildförteckning

Bild:1

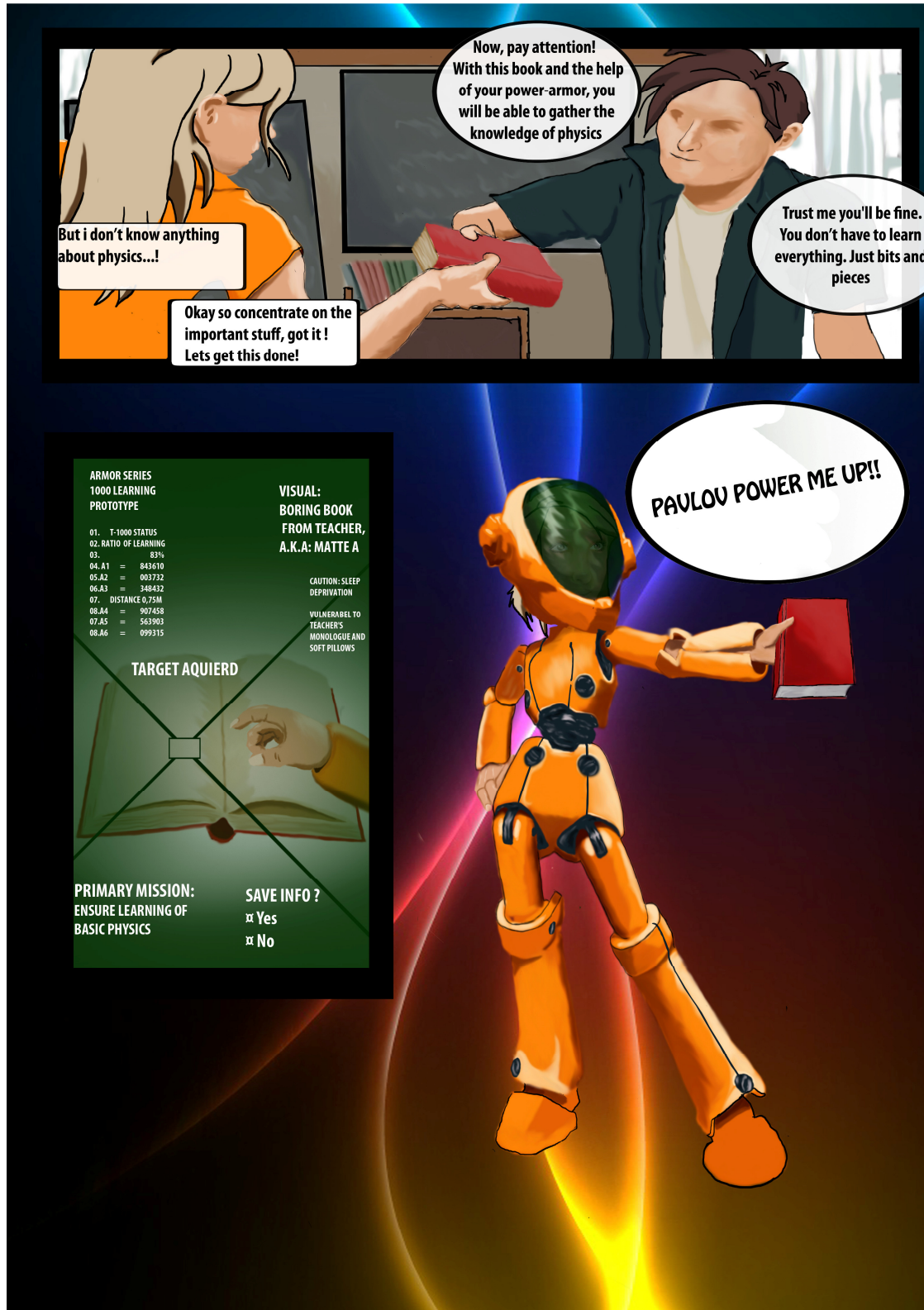

Bild:2

Bild:3

Bild: 4

